

TÜRKİYE’NİN CARİ AÇIK SORUNU: KISA BİR DEĞERLENDİRME

Sait KAYA

Küreselleşme ile birlikte ticaret, sermaye hareketleri ve teknoloji akımının uluslar ötesi bir özellik kazanarak yayılması sürecini takiben Türkiye ekonomisi, 1970’li yılların ikinci yarısında hızlı bir dışa açılma süreci yaşamış ve uluslararası piyasalarla bütünleşme eğilimi giderek hız kazanmıştır.

Bu entegrasyon süreci, Türkiye’nin dış ticaret hacminin artmasına yardımcı olurken, diğer taraftan dünya ekonomisindeki risklerin Türkiye’nin ekonomisine yansımaya neden olmuştur.

Türkiye’nin ekonomideki risklerden diğer gelişmekte olan ülkelere göre daha fazla etkilenmesi, yüksek dış ticaret açığı ve cari açığa sahip bir ülke olmasından kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde dış ticaret dengesinde yaşanan bozulma kaynaklı cari açık; özellikle 2001 yılından itibaren ithalattaki artışın ihracattaki artışı büyük bir oranda aşması nedeniyle büyüme eğilimine girmiştir.

Cari açığın finansmanında bugüne kadar dış borçlanma, portföy ve daha çok özelleştirme gelirleriyle desteklenen doğrudan yatırım enstrümanları kullanılmıştır.

Cari açık yıllar itibariyle büyüdü ve 2011’in ilk yedi aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 26,8 milyar dolar artarak 50,6 milyar dolar oldu.

Merkez Bankası’nın yılsonu cari açık beklentisi 72,5 milyar dolar.

Döviz açığı yani cari açığın en önemli nedeni, ithalat ile ihracat arasındaki fark.

2011 ilk 7 ay itibariyle ihracatımız 77,5 milyar dolara ulaştı. İthalatımız ise 140,5 milyar dolar ile ihracatın neredeyse 2 katına ulaştı. Geçen yılın aynı döneminde % 59,5 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı ise % 56,8’e geriledi.

Ara malı ithalatımız ise 2011 ilk 7 ay itibariyle 100 milyar doları aştı.

İhracatımız ve ara malı ithalatı arasındaki makas büyüyor. 2011 yılı ilk 7 ayında ihracatın aramalı ithalatını karşılama oranı geçen yılın aynı dönemine göre; 12 puan düşerek % 77,2'ye kadar geriledi.

Başka bir ifade ile yaptığımız ihracat, üretim yapabilmemiz için gerekli olan ara malı ithalatını karşılayamıyor. Bu durumu tersine çevirmek için çaba göstermemiz gerekiyor.

Büyümeye devam ederken ithalatı azaltıcı, özellikle ara malı üretimini arttırıcı politikalar uygulanmalı.

Türkiye ekonomisinde, 2000'li yıllarda ülkeye sıcak para girişini teşvik edici "yüksek faiz-düşük kur" politikasını uygulandı. Döviz kurunun düşük olması, ithalatın aşırı ölçüde büyümesine neden oldu.

Bu durum, ihracatta başarılı pek çok sektörün rekabet gücünü zayıflatarak net ithalatçı konuma geçmesine kaynaklık etti. Bu noktada, ihracatı teşvik edecek, ithalatı azaltacak gerçekçi bir kur politikasının uygulanması son derece önem taşımaktadır.

Cari açık ülkemizin en önemli sorunlarının başında geliyor. Bu nedenle cari açığa karşı tedbir alınması da elzem. Burada önemli olan mevcut büyüme oranlarını düşürmeden cari açığı kontrol altına alabilmektir.

Çünkü yüksek faizden yararlanabilmek için giriş yapan döviz ile cari açık finanse edilebilir, ancak bu durum geçicidir. Yüksek faiz geliri elde etmek için ekonomiye giriş yapan sıcak para kısa süreli cari açığın finansmanına çare olsa da, uzun vadede faiz kazancı ile ekonomiden çıkış yapabileceğinden cari açığın büyümesine de neden olabilecektir.

Bu durumun engellenebilmesi için, özellikle sıcak para girişine dayalı büyüme yapılanmasının terk edilerek, üretime ve istihdama dayalı bir büyüme modeline geçilmelidir.

Cari açığın diğer bir tanımı da tasarruf-yatırım farkı olmasıdır. Yurtiçi tasarrufların mevcut düzeyi, ülkemizdeki yatırımların finansmanını karşılamaya yetmemektedir.

Cari açık sorununun uzun vadede ortadan kaldırılabilmesi için ilk planda tasarruf miktarının artırılması önemli katkı sağlayacaktır. İç tasarruflar arttığı takdirde, dışarıdan yatırım için borçlanma ihtiyacı kalmayacaktır.

Özellikle Standard&Poor's tarafından Türkiye'nin yerel para cinsinden kredi notunu yükselterek, ülkemizi "yatırım yapılabilir ülkeler" kategorisine alması da uzun vadeli doğrudan yabancı yatırımların ülkemize gelmesi açısından önemli bir gelişme. Böylece yüksek cari açığın yarattığı kırılganlık da uzun vadede azalacak.

Cari açıkla mücadele ederken üretim yapımızda köklü değişiklik yapmamız gerekiyor. Katma değeri yüksek ürünler üretebilecek bilgi ve teknolojiye sahip bir üretim yapısına geçişi sağlamalıyız.

Döviz getiren sektörlerle de ayrı bir önem verilmesi sağlanmalıdır. Ülkemize net döviz sağlayan sektörlerin başında gelen turizm sektörünün sağladığı katkının arttırılabilmesi için katma değeri yüksek olan turizm çeşitleri teşvik edilmelidir.

Özetle; cari açığın büyümesini kontrol altına alabilmek ve sürdürülebilir cari açığa ulaşabilmek için ülkemizde tasarrufların arttırılması, üretime ve ihracata dayalı bir ekonomik modelinin fiilen hayata geçirilmesine yönelik çalışmalara başlanması önem taşımaktadır.